

Кукалець М. В.

**МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПРИРОДОЗНАВСТВА
У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

**Навчально-методичний посібник за модульно-рейтинговою системою
навчання студентів спеціальності «Початкова освіта»**

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

**Львів
«Новий Світ-2000»
2020**

УДК'590238-724*297+
ББК 74.266 73
К 89

*Розповсюдження та тиражування
без офіційного дозволу видавництва
заборонено.*

*Рекомендовано Міністерством освіти та науки України
(Лист № 1 /11-213 від 13.01. 2013 р.)*

Рецензенти:

Дем'янчук А.С., доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік Академії ВШУ, ректор Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука;

Коваль Г.П., доктор педагогічних наук, професор, академік МПА, завідувач кафедри теорії і методик початкового навчання Рівненського державного гуманітарного університету;

Будз М.Д., доктор географічних наук, професор, академік Академії будівництва України, Національного університету водного господарства та природокористування.

ISBN 978-966-418-166-9

Кукалець М.В.

К 89 Методика викладання природознавства у початковій школі: навчально-методичний посібник за модульно-рейтинговою системою навчання студентів спеціальності «Початкова освіта»: Навч. посібник. – Львів.: «Новий Світ-2000», 2020. – 223[1] с.

Навчально-методичний посібник побудований за принципом модульності. У посібнику розглядаються сучасні технології організації навчально-виховного процесу з методики викладання природознавства у початковій школі. Опрацьовані відповідно до навчальної програми практичні та лабораторні заняття, індивідуальна і самостійна робота, таблиці, схеми, тести, завдання до кожного модуля, а також література, словник-довідник основних термінів і понять з методики викладання природознавства у початковій школі.

Навчально-методичний посібник адресований студентам та викладачам вищих навчальних закладів педагогічних спеціальностей.

УДК'590238-724*297+
ББК 960486 95
К 89

ISBN 978-966-418-166-9

© Кукалець М.В., 2020
© «Новий Світ-2000», 2020

Зміст

Вступ	5
Розділ 1. Структура робочої програми навчального курсу «Методика викладання природознавства у початковій школі»	7
1.1. Мета та завдання дисципліни, її місце у системі підготовки майбутнього спеціаліста.....	7
1.2. Перелік компетентностей, які формуються у процесі викладання дисципліни.....	7
1.3. Тематичний план дисципліни	10
Змістовний модуль 1	11
Змістовний модуль 2	14
Теми практично-лабораторного курсу з методики викладання природознавства у початковій школі	16
1.4. Розподіл балів за один змістовий модуль. Оцінка навчальної діяльності студента	18
Розділ 2. Модуль 1. Структура, зміст, методи і засоби навчального курсу «Методика викладання природознавства у початковій школі»	20
2.1. Мінімодуль 1.1.....	20
2.2. Мінімодуль 1.2.....	29
2.3. Мінімодуль 1.3.....	37
2.4. Мінімодуль 1.4.....	54
2.5. Мінімодуль 1.5.....	58
2.6. Мінімодуль 1.6.....	62
2.7. Мінімодуль 1.7.....	68
2.8. Мінімодуль 1.8.....	74
2.9. Мінімодуль 1.9.....	80
Розділ 3. Модуль 2. Форми навчання природознавства у початковій школі, контроль та оцінювання навчальних досягнень	85
3.1. Мінімодуль 2.1.....	85
3.2. Мінімодуль 2.2.....	94
3.3. Мінімодуль 2.3.....	100
3.4. Мінімодуль 2.4	105
3.5. Мінімодулі 2.5, 2.6	112
3.6. Мінімодулі 2.7, 2.8	119
3.7. Мінімодуль 2.9.....	126

Розділ 4. Практикум з методики викладання природознавства у початковій школі	139
4.1. Теми предметних гуртків з природознавства	139
4.2. Теми масових позакласних заходів з природознавства	139
4.3. Календар природи і праці	140
4.4. Схема географічного майданчика	142
4.5. План шкільної навчально-дослідної ділянки (відділ початкових класів)	143
4.6. Приклад предметного уроку природознавства з виконанням досліду	143
Розділ 5. Самостійна та індивідуальна робота студентів денної, заочної та дистанційної форм навчання	148
5.1. Питання для контрольних робіт з методики викладання природознавства (для студентів заочної форми навчання) (для студентів заочної та дистанційної форм навчання)	148
5.2. Самостійна та індивідуальна робота з методики викладання природознавства	155
5.3. Теми рефератів	156
5.4. Теми курсових робіт (Варіант 1)	157
5.4. Теми курсових робіт (Варіант 2)	159
5.5. Орієнтовні плани до курсових робіт	162
5.6. Орієнтовний зміст питань і завдань для підготовки до іспиту з методики викладання природознавства	176
5.7. Питання до державного іспиту з методики викладання природознавства	182
5.8. Програма комп'ютерного контролю знань студентів денного, заочного та дистанційного навчання (модуль 1)	184
5.9. Програма комп'ютерного контролю знань студентів денного, заочного та дистанційного навчання (модуль 2)	190
5.10. Ключі до тестів	197
Словник-довідник основних термінів і понять	198
Література	216

Вступ

Навчальний посібник «Методика викладання природознавства у початковій школі» рекомендується для студентів педагогічних факультетів денної, заочної та дистанційної форм навчання. У посібнику опрацьовані практичні, лабораторні та самостійні роботи відповідно до сучасних вимог підготовки висококваліфікованих фахівців з початкової освіти, здатних працювати у сучасному інформаційному та інноваційному освітньому просторі.

Основними завданнями посібника є:

- залучення студентів до активної навчально-пізнавальної діяльності;
- підвищення рівня їхньої творчості та самостійності;
- формування педагогічного мислення в процесі підготовки до практичної діяльності з методики навчання природознавства у початковій школі;
- вироблення вміння орієнтуватися у педагогічних та навчальних ситуаціях, визначати конкретні педагогічні цілі, знаходити оптимальні шляхи їхнього розв'язання;
- поглиблення, розширення та інтеграція навчальних компетентностей з педагогіки та методики викладання природознавства;
- практичне опанування сучасними методами, формами, засобами та технологіями навчання природознавства у початкових класах;
- виховання особистісних якостей майбутнього педагога, його відповідальності, прагнення до самоосвіти, самовдосконалення, творчості;
- застосування майбутніми спеціалістами сформованих компетентностей у традиційних та інноваційних навчальних закладах.

Навчальний матеріал у посібнику розподілений за модулями. Кожен модуль складається з мінімодулів, які відповідають програмі: «Методика навчання природознавства у початковій школі» спеціальності «Початкова освіта».

У першому модулі розкривається зміст методів та засобів методики викладання природознавства, а також питання структури навчальних програм і підручників; планування й організація самостійних спостережень учнів; методів та методичних прийомів методики викладання природознавства.

У другому модулі опрацьовані форми навчання природознавства, контроль та оцінювання навчальних досягнень, дидактичні макроструктури уроків, позакласна та позаурочна робота, а також схеми аналізу і самоаналізу уроків природознавства.

Посібник максимально наближений до практики початкової школи. У ньому розроблені всі види навчально-виховної роботи, які передбачені у Державному стандарті початкової загальної освіти: Освітня галузь «Людина і світ», Національній доктрині розвитку освіти та у Програмах середньої загальноосвітньої школи.

Усі заняття побудовані за мінімодулями, які включають тему заняття, мету, обладнання, план, ключові терміни і поняття, літературу. Передбачені також завдання для самостійної та індивідуальної роботи, схеми занять, тести та завдання, а також довідки, в яких включені розробки уроків, позакласні і позаурочні заходи.

Короткі довідки, які пропонуються до кожного заняття, не дублюють змісту лекцій. До кожної теми розроблені завдання для індивідуальної і самостійної роботи, які виконують студенти під час поза аудиторних робіт.

Для самостійного опрацювання пропонується перелік літератури, програми, документи і матеріали Міністерства освіти і науки України, а також статті провідних спеціалістів та науковців у галузі педагогічної освіти.

У практикумі розміщені схеми календаря природи і праці, географічного майданчика, навчально-дослідної ділянки (відділ початкових класів), теми предметних гуртків, масових позакласних заходів і позаурочних занять, а також приклад предметного уроку природознавства з виконанням дослідів.

З метою організації самостійної та індивідуальної роботи студентів пропонуються теми рефератів, завдань для контрольних і курсових робіт, примірний перелік питань до іспитів та Державної атестації, програми комп'ютерного контролю знань студентів.

Матеріали посібника можуть використовувати студенти у процесі підготовки до лабораторних і практичних занять, а також до уроків у період проходження педагогічної практики у початкових класах.

До окремих мінімодулів дібрані тести і завдання, які можна виконувати як у письмовій формі, так і засобами комп'ютерних технологій.

Структура і зміст занять, які розроблені у навчальному посібнику, апробовані автором у процесі практичної роботи у вищих навчальних закладах та у середніх загальноосвітніх школах України.